

Fonti per la lezione
 “Quando Purim cade di venerdì”

פורס מפה

דף מקורות מאת יונתן פציפיצי

פסחים צ"ט ב

מתני' ערב פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך. אפילו עני
 שבישראל לא יאכל עד שיסב, ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין ואפילו מן
 התמחוי. גמ' מאי איריא ערבי פסחים? אפילו ערבי שבתות וימים טובים נמי.
 דתניא: לא יאכל אדם בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה כדי שיכנס
 לשבת כשהוא תאוה, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אוכל והולך עד שתחשך.
 אומר רב הונא: לא צריכא אלא לרבי יוסי, דאמר: אוכל והולך עד שתחשך —
 הני מילי בערבי שבתות וימים טובים, אבל בערב הפסח, משום חיובא דמצה
 מודה

פסחים ק' א

דתניא: מפסיקין לשבתות, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אין מפסיקין. ומעשה
 ברבן שמעון בן גמליאל [ורבי יהודה] ורבי יוסי שהיו מסובין בעכו וקדש עליהם
 היום, אומר ליה רבן שמעון בן גמליאל לרבי יוסי: ברבי, רצונך נפסיק וניחוש
 לדברי יהודה חבירנו? אומר לו: בכל יום ויום אתה מחבב דבריי לפני רבי יהודה,
 ועכשיו אתה מחבב דברי רבי יהודה בפני? "הגם לכבוש את המלכה עמי בבית".
 אומר ליה: אם כן לא נפסיק, שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות. אומר:
 לא זזו משם עד שקבעו הלכה כרבי יוסי. אומר רב יהודה אומר שמואל: אין הלכה
 לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי, אלא פורס מפה ומקדש. איני? והא אומר רב
 תחליפא בר אבדימי אומר שמואל: כשם שמפסיקין לקידוש כך מפסיקין להבדלה.
 מאי מפסיקין — לאו לעקירת שולחן? לא, למפה. רבה בר רב הונא איקלע לבי
 ריש גלותא, אייתו תפא קמיה, פרס מפה וקידש. תניא נמי הכי: (ושוין) שאין
 מביאין את השולחן אלא אם כן קידש, ואם הביא — פורס מפה ומקדש

טור, אורח חיים ער"א:א'

וכשיבא לביתו ימהר לאכול מיד דתניא זכור את יום השבת לקדשו זכרהו על
 היין בכניסתו ואחד אנשים ואחד נשים חייבים בקידוש היום ואם אין ידו משגת
 לקנות יין לקידוש ולהכין צרכי סעודה לכבוד הלילה ולכבוד היום ולקידוש היום
 מוטב שיקנה יין לקידוש הלילה ממה שיכין צרכי הסעודה או ממה שיקנה יין
 לצורך היום ואסור לטעום כלום בין מים ובין יין משתחשך עד שיקדש ואפי'
 התחיל לאכול מבע"י צריך להפסיק ומיהו אין צריך להפסיק בעקירת השלחן

אלא פורס מפה ומקדש וי"א שמקדש כמו בשאר פעמים שמברך על היין ואח"כ קידוש ומיהו בירושל' יש שאם היו שותים יין תחלה שא"צ לברך על היין אלא אומר קידוש לבד כיון שהיו יושבין ושותין תחלה וכ"פ הרי"ץ גיאות. ולענין ברכת המוציא י"א שא"צ לברך אלא מקדש ואוכל בלא המוציא ורב אלפס כתב שצריך לברך המוציא ולזה הסכים א"א ז"ל שלא לברך בורא פרי הגפן אם שתה תחלה אבל המוציא יברך ויראה מדבריו שאם אין לו יין ומקדש על הפת שגם המוציא א"צ לברך וכ"כ הרי"ץ נ' גיאות על ההיא דירושלמי שא"צ לברך על היין אם היו יושבין ושותין והוא הדין לאוכלין שקדש עליהם היום ואין להם יין שמקדשין על הפת שא"צ לברך עליו המוציא אלא מקדשין וחוזרין ואוכלין ואם גמר סעודתו וקדש עליו היום קודם שבירך ברכת המזון כתב רב אלפס שמברך ברהמ"ז על כוס ראשון ואח"כ קידוש היום על כוס שני אבל שתיהם על כוס א' לא לפי שאין עושין מצות חבילות חבילות וצריך להזכיר של שבת בבה"מ אע"פ שמברך קודם הקידוש וי"א דאף בגמר סעודתו א"צ לברך ברכת המזון תחלה אלא פורס מפה ומקדש ומברך המוציא ואוכל מעט ואח"כ מברך ברכת המזון ולזה הסכים א"א ז"ל ואם שכח וטעם שום דבר קודם שקידש יכול לקדש אח"כ ואם לא קידש בלילה יש לו תשלומין למחר כל היום וכתב ר"ע אם לא קידש בלילה מחמת שכחה או אונס יקדש למחר אבל הרמב"ם ז"ל כתב לא קידש בלילה בין בשוגג בין במזיד יקדש למחר והכי מסתבר טפי וכשישב לאכול יהיה לו מפה פרוסה על הלחם דתניא אין מביאים את השלחן אא"כ קידש ואם הביא פורס מפה ומקדש אע"פ שצריך שיערוך שלחנו מבע"י ודאי צריך שיהיה ערוך ומסודר במקום אחר ומ"מ אין מביאין אותו לפניו אלא עד אחר הקידוש כדי שיהא ניכר שבא לכבוד שבת הילכך אם הביאוהו קודם הקידוש פורס עליו מפה כאילו אינו כאן ומקדש ומסיר המפה וכתבו התוספות (שבת קיט:) דדוקא בימיהם שהיו להם שלחנות קטנים כל אחד שלחנו לפניו ולא היה עליהם טורח להפסיק ולהביא השלחן אחר הקידוש אבל לדידן ששלחנות שלנו גדולים וטורח להביאם אחר הקידוש ולהפסיק בין קידוש לסעודה נוהגין להביאם לכתחלה קודם הקידוש ולפרוס מפה ולקדש ובירושלמי קאמר שלא יראה הפת בושות פירוש שהוא מוקדם בפסוק והיה ראוי להקדימו בברכה ומקדימין בברכת היין ואני שמעתי טעם לעשות זכר למן שהיה מונח כמו בקופסא טל למעלה וטל למטה וזכר לזה נותנין מפה תחת הפת ואחרת על גביו. ומקדש על כוס מלא יין שלא יהא פגום ולמעלה בברכת המזון (סימן קפב) כתבתי כל דיני פגימות הכוס ויאחזנו בימינו ויאמר ויכולו אע"פ שאמרו בתפלה חוזר ואומר אותו להוציא בניו ובני ביתו ובורא פה"ג וקידוש זכרון למעשה בראשית פירוש שאנו שובתים ביום ששבת בו הקב"ה אחר תכלית מעשה בראשית תחלה למקראי קודש שהשבת מוזכר תחלה בפרשת המועדים קודם לכולם זכר ליציאת מצרים אפשר לומר שהשבת תחלה למקראי קדש שהם זכר ליציאת מצרים והרמב"ם כתב שהשבת עצמו זכר ליציאת מצרים כי בעבור היות יציאת מצרים מורה על אלוה קדמון מחדש חפץ ויכול על כן כתוב בדברות שניות וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים וגו' ע"כ צוה ה' אלהיך לעשות וגו' שאם יעלה על לבך ספק על השבת שמורה

על החדוש ועל החפץ ועל היכולת תזכור מה ראו עיניך ביציאת מצרים שהוא לך לראיה ולזכור והנה השבת זכר ליציאת מצרים ויציאת מצרים זכר לשבת כי יזכרנו בו ויאמרו כי השם מחדש בכל זמן אותות ומופתים ועושה הכל ברצונו כי הוא אשר ברא את הכל במעשה בראשית כתב ר"ע לאחר שמקדש על הכוס נוטל ידיו ומברך על נטילת ידים אבל אם נטל קודם לא יקדש על היין אלא על הפת דא"ר ברונא נטל ידיו לא יקדש וכ"כ הרמב"ם ז"ל מי שנתכוון לקדש על היין ושכח ונטל ידיו לסעודה קודם שקידש ה"ז מקדש על הפת ולא על היין כיון שנטל ידיו לסעודה וכן היה נוהג רבינו מאיר מרוטנבורק לקדש קודם אבל הרשב"ם פ"י דהא דאמר רב ברונא נטל ידיו לא יקדש היינו דוקא לרב דאמר יש קידוש שלא במקום סעודה הילכך לא הוי הקידוש מענין הסעודה והוי הפסק בין נטילה לסעודה הילכך אם נטל ידיו לא יקדש הוא אלא יניח לאחר לקדש ויצא הוא בשמיעה ולא הוי הפסק כולי האי אבל לשמואל דאמר אין קידוש אלא במקום סעודה וקי"ל כוותיה דשמואל יכול ליטול קודם הקידוש דקידוש לא הוי הפסק ומיהו לכתחלה טוב לקדש קודם כדחזינא דסברי בית הלל שמוזגים הכוס ואחר כך נוטלין הידים שלא להפסיק במזיגה בין נטילה לברכה ור"ת ור"י כתבו דאפי' לכתחלה יכול ליטול קודם הקידוש וכן היה מנהג אדוני אבי ז"ל ואני תמה על מנהגו שצריך לדחוק ולהוציא מימרא דרב ברונא מפשטה: ושונה מלא לוגמיו ואם שתה פחות לא יצא ולא מלא לוגמיו ממש אלא כמלא לוגמיו ומפרש במס' יומא (פ.) וכמה מלא לוגמיו כל שאילו מסלקו לצד אחד בפיו ויראה מלא לוגמיו והוא רובו של רביעית דלא כר"ע שכתב אם קידש ולא טעם רביעית לא יצא דודאי ברוב רביעית סגי ואם היו המסובין שנים או רבים ולא טעם המקדש וטעם אחר כמלא לוגמיו כתבו הגאונים שלא יצא אא"כ טעם המקדש וכ"כ בה"ג וכתב עוד אי אישתלי ולא טעים ושתו אחריני מייתי ליה כסא אחרינא ומברך בפה"ג ולא צריך לאהדורי ולאקדושי והא דמשמע בעירובין (עט:) דסגי בטעימת אחר פירשו הגאונים היינו דוקא בשאר דברים שטעונין כוס אבל בקידוש לא יצא אא"כ טעם המקדש וא"א ז"ל כתב שגם בקידוש יוצאין בטעימת אחר ומיהו צריך אחד מן המסובין לשתות מלא לוגמיו ואין שתיית שנים מצטרפין למלא לוגמיו דלא מיקרי שתייה של הנאה בפחות ממלא לוגמיו ואנן בעינן שיהנה אחד מהם משתיית כוס של ברכה מ"מ מצוה מן המובחר שיטעמו כולם: כתב בה"ג מאן דמקדש ומקמי דליטעם משתעי הדר מברך בפ"ה וא"צ לחזור ולקדש ואחר שישתה המקדש ישתו המסובין ולא קודם ואם יש לכל אחד כוסו לפניו יכולין לשתות קודם ובלבד שלא יהיו כוסות שלפניהם פגומים:

משנה תורה, הלכות שבת כ"ט:י"ב

מי שְׁהִיָּה אוֹכֵל בְּעֶרְבֵי שַׁבָּת וְקִדְּשׁ עָלָיו הַיּוֹם וְהוּא בְּתוֹךְ הַסֵּעָדָה פּוֹרֵס מִפָּה עַל הַשְּׁלָחַן וּמִקֵּדֶשׁ וְגוֹמֵר סֵעָדָתוֹ וְאַחֵר כֶּף מְבָרֵךְ בְּרֶפֶת הַמְּזוֹן. הִיָּה אוֹכֵל בְּשַׁבָּת וַיֵּצֵא הַשַּׁבָּת וְהוּא בְּתוֹךְ סֵעָדָתוֹ גּוֹמֵר סֵעָדָתוֹ וְנוֹטֵל יָדָיו וּמְבָרֵךְ בְּרֶפֶת הַמְּזוֹן עַל

הפוס וְאַחֲרֵי כֵן מְבַדִּיל עָלָיו. וְאִם הָיָה בְּתוֹךְ הַשְּׁתִּיָּה פּוֹסֵק וּמְבַדִּיל וְאַחֲרֵי כֵן חוֹזֵר לְשִׁתְּתוֹ:

אורח חיים ער"א:ד'

אסור לטעום כלום קודם שיקדש ואפילו מים ואפילו אם התחיל מבעוד יום צריך להפסיק שפורס מפה ומקדש ואם היו שותים יין תחלה אינו אומר אלא קידוש בלבד בלא ברכת היין ואח"כ מברך ברכת המוציא ואם אין לו יין ומקדש על הפת אינו מברך המוציא וי"א שאף כשמקדש על היין אינו מברך המוציא:

אורח חיים תרצ"ה:ב'

וכשחל פורים ביום ששי יעשו הסעודה בשחרית משום כבוד שבת (מנהגים) ומי שרוצה לעשותה תמיד בשחרית הרשות בידו (ת"ה)

רבי בן ציון הכהן קוק

אם בכל זאת 'פורס מפה ומקדש', דיניו כדלהלן:

מברך המוציא ואוכל מהפת. ולכשיבוא לקדש, לאחר פלג המנחה או מאוחר יותר, פורס מפה על הלחם הנמצא על השולחן ומקדש. תיכף כשאומר 'בואו ונקדש' נאסר להמשיך לאכול ולשתות עד שיקדש תחילה. כמו כן האשה המדליקה נרות אסורה להמשיך לאכול עד שתשמע קידוש. אם התנתה שאינה מקבלת שבת בהדלקתה מותר לה להמשיך לאכול. כיון שהרגילות בפורים שכבר שתה יין קודם הקידוש, לא יברך שוב בורא פרי הגפן, ויקדש ללא ברכת בורא פרי הגפן. לאחר מכן מביא שתי חלות שלמות ובוצע לחם משנה ללא ברכת המוציא. אם יש לו מי שיוציאו בברכת המוציא – עדיף. וממשיך הסעודה. יש להקפיד לאכול כביצה לאחר צאת הכוכבים. ברהמ"ז – 'רצה' ללא 'על הנסים'.

[רא] דין מצות מעוררת פורים.

והקריב אדם לשמוח בפורים ולהענין במיני מאכל ומשתה כדכתיב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ואוכלין ושותין ושמחין ומזמרין על שולחנם ובבית חביריהם ומשלוח מנות

איש
 * שלג אלחיס מלא מים טסריקון כל שלג הפ' פורים הל'ג ר"ל ל'ג נשמר כשיכא גבס כנחיס כול זמן שנה
 גם שלמול ימים ל'ג נשמר כיום פורים. (נכתב על הגליון ומהק).

1

158 שבלי ענין פורים רא רב חלקם

איש לרעהו. תאני ר' יוסף ומשלוח מנות איש לרעהו שני מנות לאדם אחד דהבי כתיב מנות

ס

נבנה באמצעות בונה דפי המקורות בספריא
www.sefaria.org/sheets